herpy

VARANER

Varanus scalaris

En liten, smal trädvaran från savannskogarna i norra Australien, som solar sig på stammar och lurar på insekter från ett gömställe i en ihålig gren. Arten är sällsynt i fångenskap, och många av siffrorna för skötseln är lånade från den närmaste släktingen.

Familj: Varanidae Engelska: Banded Tree Monitor Tidigare namn: *Varanus timorensis scalaris* Publicerad 16 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**45-59 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-15 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Savann**
Svårighetsgrad	**Erfaren**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**80 × 80 × 130 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**25-30 °C**
Värmeplats	**40-45 °C**
Temperatur, natt	**22-25 °C**
Luftfuktighet	**60-80 %**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter och ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**24 mån.**
Kullstorlek	**3-18 ägg**
Inkubation	**120-136 dagar** vid 28-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Varanus scalaris är en av de minsta varanerna i undersläktet *Odatria*. Den blir upp till 59 cm totalt. Huvudet är kort och djupt och ger arten en profil som påminner om en säl. Sidorna av huvud och hals och ofta huvudets ovansida är prickiga, benen är förhållandevis korta, och svansen är rund i genomskärning med kraftigt kölade, spetsiga fjäll. Hanarna har i flera rader små, smala, vita och taggliknande fjäll på svansens undersida strax bakom kloaken. Det är det tydligaste kännetecknet på kön, förutom att hanen är något större med bredare huvud och kraftigare hals. Namnet *scalaris* betyder sannolikt "stegliknande" och syftar på det stegliknande mönstret på ryggen hos djuren från typlokalen.

Arten beskrevs 1941 som en underart till *V. timorensis* och fick status som egen art 1983. Taxonomin är fortfarande i rörelse. *V. similis* räknas av vissa som en självständig art och av andra som en östlig form av *V. scalaris*; på IUCN:s rödlista är den sammanslagen med *V. scalaris*. Samtidigt tyder en revision av *V. timorensis*-gruppen på att formerna *kuranda* och *pengilleyi* från Queensland förtjänar att återinföras som egna arter, och under de senaste åren har *kuranda* behandlats som en självständig art. Det är därför osäkert vad ett djur som säljs som *V. scalaris* egentligen är, och *V. scalaris* i vid mening täcker sannolikt flera arter. Fråga efter fyndplats och dokumentation.

I naturen är *V. scalaris* en listig lurjägare som sitter stilla på en trädstam eller i en ihålig gren och väntar på byte. Den är territoriell. Alla varaner har giftkörtlar i underkäken, och hos *V. scalaris* hör giftet till de mest blodförtunnande bland varaner. Ett bett ger därför ofta kraftigare blödning än skadan i sig borde ge, trots att arten är liten.

Arten är sällsynt i fångenskap, och 2016 hölls den bara i två djurparker i världen, ingen av dem i Europa. Många av siffrorna för skötsel och avel är därför lånade från den närmaste släktingen, *V. similis*.

Som vuxen kräver arten ett stort, högt och varmt terrarium med solplats och UVB, levande insekter flera gånger i veckan i många år och en hållare som klarar ett bett från ett djur som inte är vant vid människor. Den är ingen nybörjenart.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Värme och temperatur

Utbredning och livsmiljö

Varanus scalaris lever i norra Australien. Typlokalen är Beagle Bay på Dampierhalvön i nordvästra Western Australia, och arten är känd från Kimberleyregionen och Top End i Northern Territory. Enligt den snävaste uppfattningen finns den bara i ett förhållandevis litet område kring typlokalen. Äldre uppgifter räknar också de norra delarna av Queensland dit, bland annat Kap Yorkhalvön, men om de östliga bestånden hör till *V. scalaris*, *V. similis* eller *V. kuranda* beror på vilken taxonomi man följer.

Det finns enstaka registrerade fynd i Papua Nya Guinea och ett i Tyskland. De täcker sannolikt den närstående *V. similis* och ett djur i fångenskap. Kartan visar bara ursprunglig utbredning i Australien, och kartans fynd från Queensland bör läsas med taxonomin i bakhuvudet.

> **Naturlig utbredning:** Australien.

LIVSMILJÖ

Varanus scalaris lever i savannskog och öppen skog i tropiska norra Australien, där året är delat i en våt och en torr årstid. Djuren finns på trädstammar och i ihåliga grenar, där de både solar sig och gömmer sig. Arten söker föda i träden och ibland på marken, och kosten består av insekter och andra ryggradslösa djur, men också små ryggradsdjur. Djuren uppträder som lurjägare som håller fast vid ett område och som är territoriella mot artfränder.

Djuren kan ses vila på trädstammar i savannskogen sent på eftermiddagen. Temperatur, luftfuktighet och årstidsrytm i livsmiljöerna är inte kända i detalj. Skötseln bygger därför på att djuret är dagaktivt, solar sig, använder träd och gömställen i ihåliga stammar och lever i ett klimat med tydlig regn- och torrperiod.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

Skötsel

TERRARIET

Måtten för *Varanus scalaris* är lånade från *V. similis*, en nära besläktad, lika stor trädvaran. Ett par ska ha ett terrarium på omkring 100 × 100 × 200 cm (längd × bredd × höjd), och 80 × 80 × 130 cm är det absoluta minimum. Höjden är viktig eftersom arten är en klättrare, och den ska ha både lodräta och sneda grenar att röra sig på.

Inred med flera ihåliga korkrör som djuren använder som sovplatser, och täck bakväggen med korkplattor så att de kan klättra. Stora krukväxter som yucca och filodendron ger skydd. Bottensubstratet kan vara ett fem cm tjockt lager barkflis blandat med planteringsjord; arten är inte känd för att gräva och behöver inte det djupa lager som marklevande varaner behöver. Arten är revirhävdande, så håll bara ett djur eller ett par i terrariet, och ge paret många gömställen.

För äggläggning ska det finnas ett bo, till exempel en trälåda fylld med hälften jord och hälften sand, monterad högt på bakväggen, som honan använder år efter år. Värmekällorna ska vara avskärmade: lampor och spotlights ska sitta bakom nät eller ett skydd, så att djuret inte kan bränna sig när det klättrar upp mot ljuset. Luckan ska kunna låsas, för varaner är starka och snabba, och ett djur som rymmer är svårt att fånga igen. Ungdjur kan de första sex månaderna hållas i ett terrarium på 60 × 30 × 30 cm med korkrör och en låg vattenskål, men det är bara en tillfällig lösning.

TEMPERATUR

Luften i terrariet för *Varanus scalaris* ska vara omkring 30 °C i de övre delarna och 25 °C nere vid botten. En halogenspot på 150 W kan värma en solplats på en gren till lokalt 40 °C, och en golvvärmekabel på 20 W kan värma botten lite. Mät solplatsens yttemperatur med en IR-termometer och luften med en digital termometer, och se till att det finns en stor temperaturgradient så att djuret kan välja mellan varmt och svalt.

Solplatsen ska ligga i den lägre änden av vad varaner i allmänhet får: 40-45 °C är en försiktig utgångspunkt. Ökenvaraner som *V. acanthurus* får betydligt högre yttemperaturer, men de lever under andra förhållanden och är ingen riktlinje för en trädvaran. På natten släcks värmen, och temperaturen får sjunka till omkring 22-25 °C. En sval vintervila rekommenderas inte.

Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

För *Varanus scalaris* ger en daglig besprutning på kvällen en lämplig luftfuktighet på 60-80 %. Spruta mindre under perioder när djuren är mindre aktiva och mer gömda, och mer igen under den följande regnperioden. Ventilationen ska vara god, för stillastående, fuktig luft ger mögel och hudproblem.

Ställ alltid fram en skål med färskt vatten och byt den dagligen. Arten är inte semiakvatisk och behöver ingen bassäng. Den dricker ur skålen och av droppar på växter och glas. Fuktigheten är av mindre betydelse än temperaturen och ljuset, men för låg fukt gör ömsning och äggläggning svårare.

LJUS OCH UVB

Varanus scalaris är dagaktiv och solar sig, så den ska ha en ljus, varm solplats och UVB. Ett UVB-rör omkring 30 cm över en favoritviloplats, kompletterat med en 150 W metallhalogenlampa med dagsljus, ger bra ljus, och en kraftig UV-lampa på 300 W kan dessutom tändas i omkring 20 minuter varje dag. Ett T5-rör i en reflektor, som används till solälskande kräldjur, är en bra modern lösning: montera det över solplatsen och mät UV-indexet med en UV-mätare. Sikta på ett UV-index på 2-4 under solplatsen (Ferguson-zon 3), och se till att det alltid finns skugga så att djuret kan dra sig undan.

Håll ljuset tänt omkring 12 timmar om dagen, och låt gärna dagslängden följa årstiderna något. Använd inte ljus eller värme dygnet runt, eftersom djuret behöver en mörk och svalare natt. Byt UVB-rör enligt tillverkarens anvisning, även om de fortfarande lyser.

UTFODRING

I naturen tar *Varanus scalaris* insekter och andra ryggradslösa djur, men också små ryggradsdjur. I fångenskap är insekter huvudfödan, mest dubiakackerlackor och andra kackerlackor i lämplig storlek, med gräshoppor som en omtyckt omväxling. Ökengräshoppor jagas ivrigare än vandringsgräshoppor, särskilt när de flaxar med vingarna. Ibland kan djuren få nyfödda möss, nors eller musselkött, särskilt en dräktig hona. Pudra alla foderdjur med ett multivitamin- och mineralpreparat, och ge dessutom varje djur en droppe flytande vitamin på ett foderdjur en gång i veckan.

Styr mängden och hur ofta efter djurets kroppsform. En fettsnål kost av välnärda insekter och bara ibland ryggradsdjur, som till *V. acanthurus*, är rätt även här. Nyfödda möss och ägg är energirika och ska ges sparsamt. Arten tar emot nästan allt och blir lätt för fet, så väg djuret regelbundet och justera mängden. Välj insekter som är högst ungefär lika stora som djurets huvud.

Tillskott av kalk är nödvändigt, eftersom uppfödda insekter är fattiga på kalk. Använd kalk med D3 vid de flesta måltider och ett multivitamin ett par gånger i månaden. Honor som lägger ägg ska ha extra kalk och näring.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Säkerhet först: alla varaner kan bita, och de har klor. *Varanus scalaris* är liten, så betten gör inte lika stor skada som ett bett från en stor varan, men såren blöder ovanligt mycket, eftersom giftet hämmar blodets koagulering. Dessutom kan klorna rispa och svansen piska. Tvätta alltid händerna efter kontakt med djur, terrarium eller foder, eftersom varaner kan bära på salmonella, och rengör sår noga. Sök läkare vid ett djupt bett, eller om blödningen inte upphör.

Vildfångade djur är skygga och flyr eller gömmer sig när de ser en människa. Det är naturligt för en lurjägare och inget tecken på att något är fel. Ta därför inte bort gömslen, och välj om möjligt djur som är födda i fångenskap. Tillvänjning sker långsamt: var närvarande i rummet, arbeta lugnt i terrariet, mata med pincett och låt djuret komma till dig. Ta inte tag i djuret när det gömmer sig, och ta aldrig tag i svansen. Vissa djur vänjer sig aldrig vid att hållas i handen, och det ska respekteras.

Arten är revirhävdande. Håll hanarna var för sig, och håll bara ett par tillsammans om terrariet är stort och välinrett; följ dem noga. Honan är inte aggressiv mot hanen under dräktigheten.

Djuret blir sannolikt 10-15 år, så det är ett långt åtagande: ett stort terrarium, levande insekter flera gånger i veckan och regelbunden kontroll av ljus och värme. Kostnaden för foder och lampor är löpande.

Läs mer: Karantän och hygien Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hos *Varanus scalaris* känns hanen igen på de små, vita, taggiga fjällen på svansens undersida strax bakom kloaken, och den är lite större med bredare huvud och kraftigare hals. Hos den nära besläktade *V. similis* saknas de taggiga fjällen, och utbuktningar vid hemipenis är inget pålitligt tecken. Könsmognad är inte känd för arten, men med god utfodring kan *V. similis* bli könsmogen efter omkring två år, och det är en försiktig utgångspunkt även här.

PARNING

Parningen hos *Varanus scalaris* är inte känd, så förloppet här är lånat från *V. similis*. Djuren parar sig varje år vid samma tid. Under perioden med lägre aktivitet är de mer gömda, och det sprutas mindre. När den fuktiga perioden börjar sprutas det mer, och djuren får mer foder. Efter fyra till fem veckor börjar hanen jaga honan runt i terrariet, slicka på henne med tungan och skrapa på hennes rygg för att få henne att lyfta svansen. Själva parningen syns inte nödvändigtvis, men växande aptit och omfång hos honan visar att den har lyckats. Hanen kan stanna i terrariet under hela dräktigheten.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Kullstorleken är inte känd för *Varanus scalaris*; antalet 3-18 ägg är lånat från *V. similis*, där kullar på 3-6, 11 och 12 ägg är kända, och ett välutfodrat par kan nå upp till 15 och 18 befruktade ägg. Det är betydligt fler än vad som antas vara normalt i naturen. Äggen läggs 4-6 veckor efter parningen, mest på natten, och de grävs ner djupt och täcks omsorgsfullt. Strax före äggläggningen kan höftbenen ses genom huden. Ge flera äggläggningslådor med jord och sand placerade på olika ställen, och håll temperaturen på boplatsen på minst 27 °C. Efter äggläggningen ska honan få samma goda foder som under dräktigheten, så att hon kan återhämta sig.

INKUBATION

Siffrorna för *Varanus scalaris* är lånade från *V. similis*. Äggen ruvas vid 28-29 °C i grupper om tre till fyra i slutna plastlådor med lite perlit, bara halvvägs nedgrävda, så att man kan se tecken på döda ägg. Ägg tål torka bättre än för mycket fukt: för blöt botten får äggen att svettas eller spricka, medan för torr botten ger gropar i skalet. Efter två till tre veckor fuktas botten lätt genom att droppa vatten i hörnen utan att träffa äggen. Ungarna kläcks efter 120-136 dagar och tar sig själva ut ur ägget inom ett dygn. Markera äggens ovansida med ett kryss så att de inte vänds.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungar av *Varanus scalaris* kan de första sex månaderna hållas i ett glasterrarium på 60 × 30 × 30 cm med korkrör, en låg vattenskål, en värmespot och ett UVB-rör. Botten är hushållspapper tills naveln har läkt. Redan från fjärde dagen tar ungarna små syrsor, kackerlackor och bitar av nors och nyfödda möss från en pincett, och fodret pudras med vitaminer och mineraler. Ungarna är glupska, och en stor grupp på 15-18 ungar ska delas upp så att man kan kontrollera hur mycket var och en får. Siffrorna är lånade från *V. similis*, och tillväxten är inte känd för arten; separera därför ungarna tidigt och väg dem regelbundet.

Hälsa och vanliga misstag

För *Varanus scalaris* gäller samma typiska problem som hos andra små varaner, till exempel *V. acanthurus*:

- Fetma. Arten tar nästan allt, och energirikt foder som nyfödda möss och ägg gör djuret fett. Väg djuret regelbundet och håll fodret insektsbaserat.
- Brist på kalk och UVB, som ger mjuk käke, krökta lemmar och darrningar (benskörhet).
- För låga temperaturer, som ger dålig matsmältning, nedsatt aptit och svagare immunförsvar. Djuret ska ha möjlighet att värma upp sig helt.
- Äggläggningsproblem hos honor utan bo eller utan tillräckligt med kalk. Ge alltid ett bo.
- Parasiter och stress hos vildfångade djur. Låt en veterinär med erfarenhet av reptiler kontrollera nyinköpta djur för inälvs-

och blodparasiter, och håll dem i karantän.
- Brännskador från oskyddade lampor.

Djur i handeln är sällsynta jämfört med andra små varaner. *V. scalaris* föds inte upp regelbundet, och djur i handeln är sannolikt vildfångade eller av oklart ursprung, vilket ger ökad risk för parasiter och stress. Kontakta en veterinär om djuret slutar äta i mer än ett par dagar, går ner i vikt, andas tungt eller sitter med öppen mun, har svullnader eller en mjuk käke, eller om honan bär ägg utan att lägga dem.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.